

سرو در آتش

(داستان سرو تاریخی فریومد)

به کوشش

مهدی یاقوتیان

خطه فریومد / فرومد (تاریخی ، علمی ، فرهنگی)

[http:// Faryoumad.blogfa.com](http://Faryoumad.blogfa.com)

<https://t.me/faryoumad>

سرشناسه: یاقوتیان، مهدی، ۱۳۴۷.

عنوان و نام پدیدآور: سرو در آتش (داستان سرو تاریخی فریومد) / مهدی یاقوتیان.

مشخصات نشر: مشهد، صالح، ۱۳۹۶

مشخصات ظاهری: ۱۳۳ ص؛ ۲۱/۵×۱۴/۵ س.م.

شابک: ۰-۳۲-۷۴۲۹-۹۶۴-۹۷۸/۱۲۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: سرو در ادبیات. / موضوع: Cypress in literature

موضوع: درخت‌ها در ادبیات / موضوع: Trees in literature

موضوع: ادبیات فارسی - مجموعه‌ها / موضوع: Collections - Persian literature

موضوع: شعر فارسی - مجموعه‌ها / موضوع: Collections - Persian poetry

موضوع: منظومه‌های داستانی فارسی - تاریخ و نقد

موضوع: Verse stories, Persian -- History and criticism

موضوع: درخت‌ها - تاریخی - ایران / موضوع: Historic trees -- Iran

موضوع: سرو، فریومد

موضوع: Forumad Cypress (Forumad, Iran)

رده بندی کنگره: ۲/۳۹۶ ی ۳۵۵ PIR

رده بندی دیویی: ۸۳۶ ی ۱/۸

شماره کتابشناسی ملی: ۸۶۸۰

نشر صالح

مشهد، خیابان کوهسمنی ۸، چوبه ۸/۳، شماره ۶۰/۱

تلفن: ۳۸۵۹۵۲۸۷-۰۱

نام کتاب: سرو در آتش (داستان سرو تاریخی فریومد)

به کوشش: مهدی یاقوتیان

ناشر: نشر صالح

ویراستار: مهدی یاقوتیان

طرح جلد: حسنی یاقوتیان

نوبت چاپ: اول، بهار ۱۳۹۶

چاپ: دقت

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

قیمت: دوازده هزار تومان

ISBN: ۹۷۸۹۶۴۷۴۲۹۳۲۰

شابک: ۷۸۹۶۴۷۴۲۹۳۲۰

فهرست

صفحه	نویسنده	موضوع
۵	مهدی یاقوتیان	چند نکته به جای مقدمه
۱۰	دقیقی طوسی	سرو کاشمر در شاهنامه ابومنصوری
۱۱	ابوالقاسم فردوسی	سرو کاشمر در شاهنامه فردوسی
۱۷	ابومنصور ثعالبی	داستان سرو بُست [متن عربی]
۱۸	رضا انزایی نژاد	پارسی شده داستان سرو بُست
۲۰	ابوالحسن بیهقی	قصه سرو دِه کَشَم و سرو دِه فریومد
۲۴	ابوالحسن بیهقی	وقایعی که [در] قائم افتاد است .
۲۵	احمد بهمنیار	تعلیقات بر تاریخ بیهو
۲۹	محمد دبیرسیاقی	تعلیقات بر تاریخ بیهق
۳۳	علی اکبر دهخدا	تعلیقات بر تاریخ بیهق
۳۵	محمد دبیرسیاقی	سرو کاشمر
۴۸	هوشنگ گلشیری	سرو فریومد در رُمان معاصر
۵۶	علی شریعتی	[آیا ایرانیان مسلمان مالیاتی بودند ؟]
۶۰	هوشنگ گلشیری	نمایشنامه کوتاه : سردار و سرو مینوی
۹۳	عبدالرحیم قنوات	افسانه سرو فریومد
۹۴	عبدالرحیم قنوات	سرو فریومد
۹۷	مهدی یاقوتیان	انذار و تبشیر
۹۸	مهدی یاقوتیان	محل کاشت « سرو فریومد » کجا بوده است ؟
۱۰۸	مهدی یاقوتیان	کاربرد سرو در دیوان ابن یمن فریومدی

چند نکته به جای مقدمه

۱- یمنی‌ترین متنی که از «سرو فریومد» گزارش داده، کتاب «تاریخ بیهقی» نوشته ابوالحسن علی بن زید بیهقی مشهور به ابن فندُق است.

بعضی هنگام نقل این مطلب بدون دقت، نشانی کتاب را «تاریخ بیهقی» می‌نویسند.

تاریخ بیهقی (یا تاریخ سعوی یا تاریخ ناصری) نام کتابی نوشته ابوالفضل بیهقی است که موضوع اصلی آن تاریخ پادشاهی مسعود غزنوی پسر سلطان محمود غزنوی است. این کتاب ۵۰۰ در تاریخ غزنویان، قسمتهایی درباره تاریخ صفاریان، سامانیان و دوره پیش از دشاهی محمود غزنوی دارد.

ابوالفضل محمد بن حسین بیهقی (۴۷۰ - ۳۸۵ ه‍.ق) در سال ۳۸۵ ه‍.ق در حارث‌آباد بیهق (سبزوار) متولد شده است.

تاریخ بیهق کتابی تاریخی به فارسی، نوشته ظهیرالدین ابوالحسن علی بن ابی القاسم زید بیهقی نامدار به ابن فندُق، مشتمل بر تاریخ و جغرافیا و احوال

عالمان و خاندانهای مشهور ناحیه بیهق است . بیهقی در سال ۵۶۵ در بیهق درگذشته و آرامگاه او در دهکده ششتمد است .

پس تاریخ بیهقی در قرن پنجم و تاریخ بیهق در قرن ششم نوشته شده ، قصه سرو فریومد هم در تاریخ بیهق آمده و در مجلدات تاریخ بیهقی که به جای مانده شماره‌ای به سرو فریومد نشده است ولی بعضی افراد هنگام نوشتن داستان سرو فریومد و سرو کاشمر به جای ارجاع به کتاب تاریخ بیهق ، منبع و مأخذ خود کتاب تاریخ بیهقی ذکر می کنند .

۲- در تاریخ بیهق آمده است :

« زردشت که صاحب امجوسر بو دو طالع اختیار کرد و فرمود تا بدان دو طالع دو درخت سرو بکشند ، یکی در به کاشمر طریث ، یکی در دیه فریومد . (و در کتاب ثمارالقلوب خواجه ابوه‌صور ثعالی چنین آرد که این دو درخت گشتاسب ملک فرمود تا بکشند . »

در کتاب « ثمارُ القلوب فی المضاف و المنسور » نوشته ابومنصور عبدُ الملک بن محمد بن اسماعیل الثعالی النیشابوری (۳۵۰ - ۴۲۰ هـ) آمده است :

« کانت بقرية کشمیر [کاشمر] من رستاق بُست نیشابور ، سُرّة من السّرّ السخیم ، من غرس یستاسف [گشتاسب] ، لم یر مثلها طولاً و عرضاً و استواءً و [حسناً و] بصرّة ، و کانت من مفاخر خراسان ، اذ لم یکن لها شیهة فی الافاق . »

در قریه کاشمر از روستای بُست نیشابور سروی بود تناور که گشتاسب کاشته بود . در بلندی و پهنا و راستی و سرسبزی کسی مانند آن ندیده و به جهت همین بی‌همتایی مایه سرافرازی و نازش خراسان بود .

همان طور که می‌بینید در کتاب « ثَمَارُ الْقُلُوبِ فِي الْمُضَافِ وَالْمَنْسُوبِ » فقط همین مطلب در باره سَرُو کِشَمَر یا بُسْت نیشابور نوشته شده و در باره سَرُو فریومد مطلبی نوشته نشده است .

ابومنصور ثعلبی در سال ۴۲۹ فوت کرده و درخت سَرُو فریومد در سال ۵۳۷ سوزانده شده است ، بنا بر این ثعلبی نمی‌توانسته از سرنوشت درخت سَرُو فریومد خبر دهد .

پس در کتاب « ثَمَارُ الْقُلُوبِ » ابومنصور ثعلبی فقط گزارشی در باره « سَرُو بُسْت » نوشته شده و گفته شده که آن درخت را گشتاسب ملک کاشته و در باره سَرُو فریومد مطلبی نوشته نشده است .

۳- ابوالحسن بیهقی که در کتاب « دِیَغِ بیهَقِ » گزارشی در باره سوزانده شدن سَرُو فریومد نوشته ، در گزارش خود اِجَاعی به کتابی نداده است چون او تا سال ۵۶۹ زنده بوده و در سال ۵۳۷ سَرُو فریومد سوزانده شده ۳۸ ساله بوده ، یعنی خودش حکایتگر داستان است .

۴- بعضی هنگام گزارش نوشتن در باره سَرُو فریومد ، به اشتباه « فریومد » را « فارمد » معرفی کرده ، چون به تحقیق کتابخانه‌ای بسنده نبود و تحقیق میدانی نکرده‌اند به قول مرحوم منوچهر ستوده ، قَدَم را با قَلَم همراهی نکرده‌اند .

فریومد از قُرَای بیهَقِ بوده که در قرن هشتم مرکز ایالت خُرَاسان بزرگ بوده و علاءالدین محمد در حصار یا قلعه « شهرستان » فریومد مستقر بوده است . فریومد مدفن « یمین الدین طُغرای » درگذشته به سال ۷۲۲ و « ابن یمین فریومدی » در گذشته به سال ۷۶۹ است . دولتشاه سمرقندی در تذکرة الشعراء

نوشته است: ابن‌یمین در صومعه والد دفن شد. یعنی مدفن این دو شاعر (پدر و پسر) یکی است.

«فریومد» امروزه «فرومد» نام دارد و روستایی مرزی بین استان سمنان و استان خراسان رضوی و جزو استان سمنان است که با مشهد حدود ۳۲۰ کیلومتر فاصله دارد اما «فارمد» از قرای توس است که مدفن ابوعلی فارمدی عامل قرن پنجم است، نام محلی آن «پرمی» است که پارمد هم گفته شده، انگور پرمی آن معروف است و با مشهد حدود ۲۰ کیلومتر بیشتر فاصله ندارد.

پس انتساب سرو فریومد به فارمد فقط محصول بی‌دقتی است که به کتابهای لغت بسته کرده و به «سباه» «فریومد» را «فرومد» معرفی کرده‌اند.

به استناد متون تاریخی نام قدیمی روستا «فریومد» و نام کنونی آن «فرومد» است و هیچ نام دیگری ندارد فقط در بعضی نسخه‌های خطی در کتابهای عربی نقطه «فریومد» به حرف قبلی متصل شده و چون دستخط بوده، «فریوند» خوانده شده، که تصحیف «فریومد» است!

۵- چون «سرو کاشمر» و «سرو فریومد» همداستانند، «سرو کاشمر» که بُریده شده و بعد «سرو فریومد» که سوزانده شده آورده شد. سعی شد ترتیب تاریخی و نوشتاری آنها هم رعایت شود.

۶- متن عربی داستانِ سَروِ بُست از روی کتاب « ثمار القلوب » ابومنصور ثعالبی چاپ مصر نوشته شد و پارسی شده آن از مرحوم دکتر رضا انزابی نژاد است . اعراب‌گذاری و افزوده‌های ترجمه آن ، همین طور اعراب‌گذاری و ترجمه اشعار عربی « قصه سَروِ دِه کِشمر و سَروِ دِه فریومد » نقل شده از « تاریخ بیهق » از فرهیخته فرومدی آقای دکتر علی ضیغمی عضو هیئت علمی دانشگاه سمنان است .

۷- این مجموعه متنوع و شامل شعر (دقیقی توسی و فردوسی توسی) ، نثر عربی و پارسی (به صورت ثعالبی و ابوالحسن بیهقی) ، داستان (هوشنگ گلشیری) ، نامه (مرشنگ جاوید) ، تحلیل و بررسی (محمددبیر سیاقی و عبدالرحیم قنوات) ، مهدی قوتیان) ، عکس و ابیاتی در باره سَرو از ابن‌یمین فریومدی است و مانند سَرو که گونه‌های مختلف دارد هر کدام رنگ و بوی خاصی دارد .

مهدی یاقوتیان

۰۹۱۵۱۲۱۱۷۷۰